

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Mondattan I., Szövegtan

Egyetemi tanév: 2025/2026

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem
1.2. Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3. Intézet	Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszék
1.4. Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5. Képzési szint	Alapképzés
1.6. Tanulmányi program / Képesítés	Magyar nyelv és irodalom
1.7. Képzési forma	Nappali tagozatos képzés

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve	Mondattan I., Szövegtan			A tantárgy kódja	LLM4221		
2.2. Az előadásért felelős tanár neve	dr. Kádár Edit egyetemi docens						
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve	dr. Dimény Hajnalka egyetemi tanársegéd, dr. Huszthy Bálint egyetemi adjunktus						
2.4. Tanulmányi év	II	2.5. Félév	4	2.6. Értékelés módja	V	2.7. Tantárgy típusa	Sz, KÖ

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszámja)

3.1. Heti óraszám	3	melyből: 3.2 előadás	1	3.3 szeminárium/labor/projekt	2
3.4. Tantervben szereplő összórászám	42	melyből: 3.5 előadás	14	3.6 szeminárium/labor	28
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					32
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					19
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					25
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					4
Vizsgák					4
Más tevékenységek:					-
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összórászámja					84
3.8. A félév összórászámja					126
3.9. Kreditszám					5

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. Tantervi	•LLM1221 – Fonetika, alkalmazott szövegtan
4.2. Kompetenciabeli	I. a megjelölt tárgyaknál felsorolt kompetenciákat

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	előadásterem, vetítő, laptop
5.2. A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	szemináriumi terem, vetítő, laptop, nyomtatott feladatok

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai/kulcs-kompetenciák	• C3.1 A nyelvészeti alapfogalmak, szakterületek és módszerek, az anyanyelv szerkezetének és működésének szinkrón és diakrón szempontból való meghatározása és alkalmazása.• C3.2 A nyelvészeti leírások vitatott kérdéseinek/problémáinak felismerése, az információforrások összehasonlítása és rangsorolása.• C5.2 A morfológiai, szintaktikai, szemantikai, pragmatikai kategorizációk értelmezése, valamint a szóbeli és írásbeli megnyilatkozások elemzése nyelvészeti fogalmak használatával.

Transzverzális kompetenciák	CT2. Kapcsolatteremtés csoportban; interperszonális kommunikáció és szerepvállalás.

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	A mondattan I. kurzus a magyar nyelv mondattanához a generatív grammatika elmélete felől közelít. A hallgatók tájékozódási pontokat, fogódzókat kapnak a tudományos érvelés mibenléte, a nyelvészeti adatolás és értelmezés kérdéseiben, valamint az alapvető szakirodalmi források tekintetében. Szövegtani alapfogalmak megismerése és az ismeretek alkalmazása.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	Mondattan: A hét mondattan előadás nem kíván bevezetés lenni a (magyar) generatív mondattanba, hanem csupán néhány olyan fogalmat vesz át abból (a megfelelő technikai apparátus nélkül), amely a hallgatók eddigi leíró nyelvészeti ismereteit más perspektívába helyezi. A kurzus célja elsősorban az alternatíváját felmutatni annak a hagyományos leíró nyelvészetnek, amelyben a hallgatók eddig „szocializálódtak”, külön hangsúlyt helyezve azoknak a jelenségeknek a leírására, amelyeket a hagyományos nyelvészet éppen azért nem tárgyalt, mert nincsenek meg hozzá az eszközei. Szövegtan: a szöveg fogalmával kapcsolatos előfeltételek tudatosítása, különféle szövegtani megközelítések megbeszélése (szemiotikai, kognitív, leíró) a textualitás feltételeinek, a szövegfogalom definíciós nehézségeinek megvitatása a szöveg és beszédhelyzet, a textualitás, a koherencia, a mikro-, mezo- és makroszintű szövegösszefüggések, illetve a szöveg nyelvi és nem nyelvi összetevőinek tárgyalása szövegértési, szövegelemzési és szövegalkotási feladatok elvégzése, a megismert alapfogalmak alkalmazása.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás (Mondattan I.)	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. előadás: Bevezető beszélgetés. A nyelvészet: módszer. Műveletek végzése nyelvi adatsorokkal. Rendszermondat-szövegmondat/ rendszer nyelvészet-szöveg nyelvészet.	problémaközpontúság, frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
2. előadás: Eseményszerkezet. Régensek, vonzatok, szabad határozók. A puzzle-modell I.		
3. előadás: A puzzle-modell II. Szemantikai szerepek. Unakkuzatív (mediális) és unergatív igék. Relációs és lineáris organizáció.		
4. előadás: Linearizáció és nyelvtipológia. Alapszórend. Univerzálék és tendenciák. Mít kódol a sorrend?		
5. előadás: A szórend szabadsága és tanulhatósága. Mintázatok. Hangsúly és a szórend. Semleges és nemsemleges mondatok. A magyar mondat topik-predikátum tagolódása. Topik(ok): mi lehet topik (határozott és határozatlan, specifikus és nem specifikus kifejezések), mikor van több topik, mikor hiányozhat (eseményleíró, helyzetjellemező stb. mondatok).		
6. előadás: Thetikus és kategorikus állítások. Individuumszintű és helyzetképszintű predikátumok. Specificitási korlátozást mutató igék. A predikátum belső szerkezete 1. Igemódosítók. Predikatív vonzatok.		
7. előadás: A predikátum belső szerkezete 2. Fókusz tartalmazó predikátumok. A kérdőszó pozíciója. Kvantort tartalmazó predikátumok. Hatókör. Tagadás. Kontrasztív topikok. Egyszerűsített modell és ábrázolás.		
Könyvészet		

kötelező olvasmány

- É. Kiss Katalin – Siptár Péter – Kiefer Ferenc: *Új magyar nyelvtan*. I. rész: Mondattan. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. (1–3. alfejezet: 1. A mondattan tárgya és alapfogalmai; 2. A mondat topik–predikátum tagolódása; 3. A predikátum belső szerkezete)

segítő háttéranyag

- Kádár Edit (szerk.): *Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban*. 1. kötet. Ábel kiadó, Kolozsvár, 2017. 1–172.
- Kádár Edit (szerk.): *Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban*. 2. kötet. Ábel kiadó, Kolozsvár, 2018. 1–173, 314–361.
- [PuzzliApp](#)

8.2 Szeminárium (Szövegtan 1. rész) (Huszthy Bálint)	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés a szövegnyelvészetbe (Beszélt és írott nyelv különbsége; az elméleti nyelvészet és a szövegnyelvészet szintjei; határterületek, interfészek)	előadás, szemléltetés, magyarázat, kérdések	
2. Szövegtipológia (Kommunikáció- és tipológiaelmélet; nyelvtipológiák és szövegtipológiák, a szövegek hagyományos csoportosítási lehetőségei a létrehozás módja és a kommunikációs célok szerint)	előadás, szemléltetés, magyarázat, kérdések	
3. A szövegelemzési lehetőségek/1. (Szöveggrammatikai és szövegsemantikai elemek)	előadás, szemléltetés, magyarázat, kérdések	
4. A szövegelemzési lehetőségek/2. (Szövegpragmatikai elemek; kötőelemek a szöveg mikro-, mezo- és makroszintjén)	előadás, szemléltetés, magyarázat, kérdések	
5. A textológia és a filológia interfésze (Régi szövegek elemzése; kézírás-elemzés, kalligráfia, paleográfia, grafológia... Mennyiben szövegtan a filológia? Miben áll a filológusok munkája? Esettanulmány: az újlatin nyelvek kialakulása a latinból, falfeliratokon és késő-latin vulgáris szövegeken keresztül)	előadás, szemléltetés, magyarázat, kérdések	
6. Középkori magyar szövegek elemzése szövegtani szempontból (Károli Gáspár bibliafordítása; konkrét elemzési példák a kiemelt szövegrészek mikro-, mezo- és makroszintjén)	előadás, szemléltetés, magyarázat, kérdések	
7. Középkori magyar szövegek elemzése filológiai szempontból (Müncheni kódex, Jordánszky-kódex, Sylvester bibliafordítása; mit sugall a kódexek szövegeinek külalakja? Kalligráfiai és grafológiai elemzések)	előadás, szemléltetés, magyarázat, kérdések	
Bibliográfia: Szikszainé Nagy Irma. <i>Leíró magyar szövegtan</i> . Osiris Kiadó, Budapest, 1999. (Kijelölt részletek.) Tolcsvai Nagy Gábor. 6. fejezet – Szövegtan. Bajor Péter et al. (szerk.) <i>A magyar nyelv</i> . Akadémiai kiadó. 2006. Tolcsvai Nagy Gábor. <i>A magyar nyelv szövegtana</i> . Budapest, Tankönyvkiadó, 2001. (Kijelölt részletek.) Hargittay Emil (szerk.). <i>Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába</i> . Budapest, Universitas, 2003. (Kijelölt részletek.) David Crystal: <i>A nyelv enciklopédiája</i> . Budapest, Osiris Kiadó, 2003. (20. fejj.: Diskurzus és szöveg 154–158.; 31. fejj.: Írott és beszélt nyelv 226–230.; 32. fejj.: Grafikus megjelenítés 231–245.; 33. fejj.: Nyelvészeti grafológia 246–261.)		
8.3 Szeminárium (Szövegtan 2. rész) (Dimény Hajnalka)	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés. Mi (a) szöveg?	Frontális előadás, magyarázat, gyakorlatok	
2. A szöveg kommunikációs közege és szerkezeti szintjei	Frontális előadás, magyarázat, gyakorlatok	
3. Koherenciatényezők a szöveg mikroszintjén I.	Frontális előadás, magyarázat, gyakorlatok	

4. Koherenciatényezők a szöveg mikroszintjén II.	Frontális előadás, magyarázat, gyakorlatok	
5. Koherenciatényezők a szöveg mezoszintjén	Frontális előadás, magyarázat, gyakorlatok	
6. A szöveg szerkezete (makroszintje). Monologikus és dialogikus szövegek.	Frontális előadás, magyarázat, gyakorlatok	
7. Szövegtipológia. A szöveg stílusa. A cím	Magyarázat, gyakorlatok	
Könyvészet Tolcsvai Nagy Gábor: <i>A magyar nyelv szövegtana</i> . Budapest, Tankönyvkiadó, 2001. Szilágyi N. Sándor: <i>Magyar nyelv I. Szövegek, nyelvváltozatok, stílusok</i> . Oktatási és Kutatási Minisztérium, 2006, 1–64.		

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

Az ARACIS kritériumainak megfelelően, az intézet/a tanszék együttműködik a szakmai és a társadalmi-gazdasági szférák képviselőivel, különösképp a Megyei Tanfelügyelőségekkel.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás (Mondattanl)	–az elméleti és terminológiai ismeretek alaposága –a tanult ismeretek alkalmazásának képessége –következetes, logikus gondolkodásmód	írásbeli vizsga (95%), fogalomtérkép (5%)	50%
10.5 Szeminárium (Szövegtan)	problémafelismerés, elméleti és terminológiai ismeretek pontossága, ezek gyakorlati alkalmazása	Írásbeli vizsga a vizsgaidőszakban	50%
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
A fogalmak helyes használata, globális problémálatás, vitakészség, biztonságos mondattani elemzés, az elméleti háttér ismerete, a szakirodalom ismerete. Az értékelés pontozás alapján történik. A vizsga akkor sikeres, ha a hallgató eléri az átmenő jegynek megfelelő minimális pontszámot. A Szövegtan vizsgán való részvétel feltétele a Szemináriumok 75%-án való jelenlét. A Szövegtan vizsgán az értékelés pontozás alapján történik. Az átmenés feltétele az 5-ös jegynek megfelelő pontszám elérése az előadások és a szemináriumok anyagából külön-külön is. Mindkét tantárgyból átmenő jegyet kell szerezni ahhoz, hogy átlagot lehessen számolni. Ha valamelyik tárgyból nincs meg az átmenő jegy, a naplóba 4-es kerül. A megszerzett részjegyek 4 vizsgaidőszakon át érvényesek (azaz pl. a 2026. júniusi rendes vizsgaidőszakban megszerzett részjegy a 2027-ös júniusi pótvizsgáig). Ha ezalatt nem sikerül megszerezni a teljes jegyet, a részjegy elvész, és újra meg kell szerezni.			

11. SDG ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)

Kitöltés időpontja:
2025. 01.26.

Előadás felelőse:

Kóddoré

Szeminárium felelőse:

Dimény Huzsity Beáta

Intézetigazgató:

Berzsi Anikó

Az intézeti jóváhagyás dátuma:
2025.01.30.

